

Open Brief

aan degene die zich afkeert

Pol Hendrix

HET idee voor deze 'brief' is ontstaan nadat de zoveelste golf van afkeer en verzet over de katholieke kerk is heen gekomen, deze keer na de uitspraak over homofilie. Het illustreert hoe mensen liever zouden zien dat 'het geloof' mee evolueert met zijn tijd of hoe 'ongelovigen' zich nog maar eens bevestigd weten in hun eigen gelijk. Het zou nochtans beter zijn indien er een dialoog op gang kon komen waarmee de spirituele noden van deze tijd bespreekbaar worden en mensen het onderscheid leren maken tussen de stuiptrekkingen van een kerkinstituut en wat het christelijk gedachtegoed wérkelijk inhoudt. Ik ben altijd een kritische gelovige geweest en ik ben priester geworden omdat ik geloof dat je best van bin-

nenuit aan verandering kunt werken. Je hebt daarbij wel medestanders nodig, maar die zijn steeds moeilijker te vinden vermits de mogelijke kandidaten zich eerder laten meesleuren door de tijdsgeest, mede door de wijze waarop de oppervlakkige sociale media die beïnvloeden.

In dit artikel – in deze brief – wil ik uitnodigen om de dingen in het juiste perspectief te plaatsen en niet te gauw te oordelen en het kind met het badwater weg te gooien. Ik richt mij met name tot jou, die zich heeft afgekeerd van alles wat religieus is, maar misschien moet bekennen dat hij/zij toch nog iets van een spiritueel te noemen kern in zich meedraagt.

Beste lezer,

1. Ik kan het nooit genoeg herhalen: de mens is in wezen religieus. Dat wil gewoon zeggen dat hij zich betrokken voelt op en verbonden weet met anderen, het andere en misschien zelfs dé Andere. Een mens is immers meer dan een individu, hij is ook deel van een gemeenschap, hoe je die ook benoemt, en van een Groter Geheel waarin hij is opgenomen.

Dat geheel is zeker niet eendimensionaal want het omvat ook de symbolische werkelijkheid waar het in godsdiensten om gaat. Men wil dat wel eens over het hoofd zien wanneer men zich keert tegen de godsdienst. Het is alsof men een vaas bloemen onder tafel zet en dan zegt: daar hoort die vaas niet, wég met die vaas! Nee, de vaas hoort óp de tafel te staan en dán kunnen we iets over de bloemen zeggen ... Men vergeet dat er meer werkelijkheid is dan de meetbare. Als je die symbolische werkelijkheid negeert of misplaatst, kan je geen serieus gesprek voeren over geloof of religie.

In het Nederlands beschikken wij gelukkig over de woorden waarmee we het onderscheid kunnen maken tussen bv. religie en godsdienst. In het Engels heeft men voor beide maar één woord: religion. Zo spreekt men ook over 'worship' wanneer men het heeft over eender welke godsdienstpraktijk die mensen samenbrengt in een kerk. Eigenlijk betekent het 'aanbidden'. Zelf ben ik op zo 'n moment helemaal niet met aanbidding bezig. Ik geloof zelfs niet in een God die aanbeden wil worden.

Hoe dikwijls wordt in de bijbel de mens niet verweten dat hij zich schijnheilig gedraagt

wanneer hij God aanroept in de tempel, maar daarbuiten mensen uitbuit. Ik denk dan aan de woorden die God in de mond worden gelegd door de profeet Amos: *"Ik haat, Ik veracht uw feesten, en kan uw samenkomsten niet luchten. Ja, als gij Mij brandoffers brengt, en uw spijsoffers, heb Ik daaraan geen welgevallen, en uw vredeoffer van mestkalveren wil Ik niet aanzien. Doe van Mij weg het getier van uw liederen, het getokkel van uw harpen wil Ik niet horen. Maar laat het recht als water golven, en gerechtigheid als een immer vloeiende beek"* (Am 5,21-24).

We stoten dus gemakkelijk op taalproblemen als het over geloof gaat. Een taal vertegenwoordigt dan ook een manier van denken. Tussen het Engels en het Nederlands stoten we al op problemen, hoeveel te meer tussen het Nederlands en het Hebreeuws of het oud-Grieks, de talen van de bijbel.

2. Maar eerst terug naar de stelling dat de mens religieus is, welke toch een interessante basis is voor een filosofisch debat. Men moet het dan wel vooraf eens worden over de interpretatie van het woord 'religieus', want door de rekbaarheid van het begrip religie of religieus kan je makkelijk naast elkaar heen praten. We moeten het erover eens zijn dat een mens religieus is, ook zonder godsdienstig te zijn. Wie het wil heb-

Door de rekbaarheid van het begrip religie of religieus kan je makkelijk naast elkaar heen praten.

*Wel urenlang de smartphone
uitmelken, maar eigenlijk opgesloten
zitten in je eigen kleine wereldje.*

ben over religie in de enge zin van het woord – en voor sommigen heeft ‘eng’ hier spijtig genoeg twee betekenissen! – slaat duidelijk stappen over in de discussie.

Terwijl de mens van nature religieus is, is godsdienst duidelijk een cultureel gegeven. Het gebeurt wel dat sommige mensen een godsdienst aannemen zonder het verband te maken met hun religieuze natuur. Ik ken ook godsdienstige mensen (katholieken) die eigenlijk niet geloven! Maar hier wil ik toch vooral het omgekeerde benadrukken, met name dat een mens die van zichzelf vindt dat hij niet gelovig is, toch open kan staan voor een hem overstijgende werkelijkheid en dat omwille van zijn religieuze natuur.

Ik illustreer dat even door de veel voorkomende vaststelling dat ook niet-gelovigen tijdens een uitvaart van een dierbare in hun dank- of afscheidswoord bij een vorm van ‘tot ziens’ uitkomen ...! Mensen geloven nu eenmaal van nature in een hiernamaals. Een mens voelt zich verbonden, ook met zijn voorouders. Het is normaal dat jongeren daar minder mee bezig zijn, maar ik zou het niet normaal willen noemen dat er tegenwoordig ook volwassenen zijn die daar niet de minste interesse voor tonen.

De vorige generaties hebben heel wat in je persoonlijke pap te brokken. Er zijn nogal wat moderne mensen die daar niet van willen weten, alsof ze helemaal zelf bepalen wie en hoe ze zijn. Het is zeker een facet van de heersende spirituele armoede: te leven vanuit een te beperkt ik-besef zonder stil te staan bij waar je vandaan komt. Wel urenlang de smartphone uitmelken, maar eigenlijk opgesloten zitten in je eigen kleine wereldje.

Als je geen verbondenheid voelt met de generaties vóór je en als je daarenboven ook geen verbondenheid voelt met de mensen naast je (tenzij misschien die vlakbij), dan ben je inderdaad niet religieus, dan leef je geheel voor jezelf. Dan word je ook een gemakkelijk slachtoffer voor *fake news* en complottheorieën op sociale media omdat je onvoldoende verbanden kunt leggen, en dan ga je daar ook naar handelen. Ik denk bv. aan wat tegenwoordig (hopelijk is het ondertussen geluwd) mensen van Aziatische afkomst overkomt (vooral) in Amerika. Sommige van die geweldplegers zijn mogelijk zelfs kerkelijk, want je moet niet religieus zijn om godsdienstige standpunten in te nemen. En zeker in Amerika vind je genoeg zogenaamd christelijke gemeenschappen die onchristelijke standpunten innemen. Standpunten die je bij ons natuurlijk ook kan tegenkomen.

3. Zwijg me van Amerika (sorry, Amerika, maar je loopt nu eenmaal in de kijker met je onhebbelijkheden), wat daar allemaal op een hoop zit in die zgn. Bible Belt of in al die evangelische kerkgenootschappen die hun zendelingen uitsturen naar Latijns-Amerika

om daar de al geteisterde bevolking te indoc-trineren in conservatieve richting. Ze hebben immers een heilige schrik voor alles wat socialistisch, laat staan communistisch is. Je vraagt je af hoe zij Jezus' woorden dan wel interpreteren. Als je met een open geest het evangelie leest vanuit de vraag of wat Jezus verkondigt eerder progressief dan wel conservatief is, dan moet je toch tot de eerlijke conclusie komen dat Jezus een linkse rakker was. Vraag het maar aan de Fari-zeëën en hogepriesters van zijn tijd, die zouden dat kunnen beamen!

In het georganiseerde christendom, of het nu protestants is of katholiek, tiert het fari-zeïsme in elk geval welig. We moeten er ons dan ook niet over verbazen dat christenen spontaan met politiek rechts worden geas-socieerd. Hoevele eeuwen heeft het kerk-instituut zich niet verbonden met de macht-hebbers en heeft zij haar eigen macht niet met dodelijk geweld gemanifesteerd? Hoe bevrijdend was het christendom toen voor de arme meerderheid?

Natuurlijk zijn er ook altijd aan de basis moedige priesters, religieuzen en andere ge-lovigen geweest die een ander gelaat van het christendom lieten zien, net zoals het nu ook het geval is. Het is o.m. door mensen als priester Daens in de negentiende eeuw dat het burgerlijk katholicisme van de macht aan de kaak werd gesteld, waardoor het christelijk gedachtegoed dan toch al naar het centrum begon op te schuiven. In Latijns-Amerika heeft men de hoogdagen van de bevrijdingstheologie gekend – ver-ketterd door het instituut – maar hier is het nooit tot een strijdbaar links christendom gekomen (tenzij op kleine schaal), waardoor de kerk in het midden is blijven steken.

Daardoor zien we nog steeds in onze kerken een heterogeen gezelschap van mensen met zowel progressieve als conservatieve opvat-tingen. Dat onduidelijk profiel heeft de hui-dige vergrijzing van het kerkpubliek bevor-derd. In haar spreken is de kerk zeker niet eensgezind, want er zijn nu eenmaal vele strekkingen. Het harde standpunt van de curie onlangs over homofilie, wat door de bisschop van Antwerpen terstond werd aan-geklaagd, heeft de polarisatie zeker nog ver-scherpt. Diezelfde bisschop zal echter niet op alle punten even progressief uit de hoek komen. Het christelijk geloof is zelfs onder bisschoppen geïndividualiseerd. Dat heeft ook zijn goede kanten.

Doorheen de verscheidenheid in het chris-telijk landschap ontstaat er wel een behoef-te aan een heldere, evangelisch gegronde (niet te verwarren met 'evangelical') verkon-diging die het ware gelaat van het christen-dom toont, want je hoort de gekste dingen. Zelf mag ik mij gelukkig prijzen dat mijn stijl van verkondigen door de meeste mensen wordt gewaardeerd. Mede daarom ben ik destijds met deze website begonnen, zo kon ik mijn homilies langs deze weg ter beschik-king stellen. Uiteraard zijn er nog vele ande-re predikanten die duidelijke taal spreken en mensen aanmoedigen om het vuur van het geloof brandende te houden, maar ieder doet dit misschien nog te veel vanachter zijn eigen lezenaar!

4. Onlangs bezocht ik een retrospectieve ten-toonstelling van een oud-leraar van me, waarna ik met gemengde gevoelens naar huis ging. Alhoewel hij prachtige werken maakt (zie volgende bladzijde), technisch perfect en in vrolijke kleuren, waarbij je meteen moet denken aan Bruegel en Jeroen Bosch en soms ook een beetje aan Chagall, toch is de inhoud van zijn werk erg bitter. Hij schopt overal tegenaan, zonder zich te engageren. Ook geloof en kerk moeten het verduren, met alle clichés van tegenwoordig.

Ik voelde mij, als gelovige en als priester, ge-kwetst toen ik naar huis reed. Ik heb grote bewondering voor zijn artistieke en zijn métier, maar het doet me pijn dat hij niet voorbij de chaos kan geraken. Zijn grote werken komen immers erg chaotisch over en dat is nu juist de toestand van de wereld zon-der de scheppingskracht van de Geest. De bijbel begint immers met de woorden: *"In beginsel schiept God hemel-en-aarde. De aarde zijnde chaotisch en leeg en duisternis liggend over de oervloed, maar zwevend Gods Roeach (ademwind) over de wateren"* (Gn 1,1-2). Daarna beginnen de zes dagen van schepping door Gods Woord, zodat er leef-bare ruimte ontstaat voor de mens. Het is dááaraan dat de kunstenaar meewerkt, niet aan het bevestigen van de chaos.

Natuurlijk is die chaos overal om ons heen, maar de mens – en zéker de kunstenaar – heeft de opdracht om daar doorheen te zien en de wereld te verbeteren. Ik geef toe dat het maken van iets moois al een vorm van verbetering is, maar dat mooie moet meer zijn dan schone schijn. Leven wij tegen-woordig niet meer dan ooit in werelden van schone schijn? Wie heeft er tegenwoordig

geen eigen pagina's op sociale media om die schijn hoog te houden? Mensen creëren hun eigen wereld en bieden tegen elkaar op, in zoverre dat het voor velen frustrerend wordt en hun zelfbeeld eronder lijdt. Hoe vaak worden er geen hulplijnen ter preventie van zelfdoding onder de aandacht gebracht tegenwoordig? Er is een grote nood aan spirituele geborgenheid, precies omdat steeds meer mensen het vertrouwde kader van het geloof missen of het zelfs nooit gekend hebben. Chaos en leegte kunnen dodend zijn. In de leegte is er immers geen richting. Een mens is op zoek naar richting in zijn leven en dan is het goed dat er wegwijzers zijn.

5. We komen nogal wat wegwijzers tegen onderweg. Door het internet is het informatie-aanbod erg groot geworden, maar veel van die informatie is gekleurd, wordt aangeboden vanuit een bepaalde hoek en al zeker als

De sociale media zijn de slechtst denkbare media geworden om de waarheid te achterhalen.

het gaat over zingeving, geloof, kerk, bijbel ... Ik raad dan ook aan om altijd goed te onderzoeken welke de achtergrond is van de geboden informatie, let daarbij ook op het taalgebruik en zelfs op de afbeeldingen! Vergelijk als het kan ook verschillende bronnen. Stel ook altijd de juiste vragen, t.t.z. denk goed na vooraleer een vraag (of zoekopdracht) te formuleren.

Het spreekt vanzelf dat je ook altijd bij mij terecht kunt met je vragen, al ben ik geen zoekmachine, maar met mij kan je tenminste in gesprek gaan! Ben ik dan niet gekleurd? Toch wel, hoe kan het anders? Wil je weten wat mijn kleur is, dan moet je maar mijn artikels op deze site lezen. Bel me op of stuur een e-mail (p.hendrix@skynet.be) en dan maken we een afspraak. Ik doe niet liever dan mensen bij te staan met hun levens- of geloofsvragen. Deze dienstverlening is gratis uiteraard, het hoort bij de job waarvoor ik al betaald word.

Zoals ik in mijn vorig artikel nog eens heb bevestigd, probeer ik vooral goed te luisteren. Het voordeel van een gesprek is dat alle vragen niet vooraf moeten geformuleerd worden, maar dat ze doorheen het gesprek

naar boven komen. Sommige vragen kunnen onmiddellijk beantwoord worden, maar er zijn ook vragen die tijd nodig hebben om een antwoord te krijgen. Een mens kan veel van zijn vragen zelf beantwoorden als hij er de tijd voor neemt.

Door de sociale media is de mens misschien minder geduldig geworden en neemt hij makkelijker genoegen met een vlug en oppervlakkig antwoord, waardoor de vraag achter de vragen onbeantwoord blijft en knaagt aan je ziel. Als gelovige kan ik mij helemaal niet vinden in het instant-karakter van de sociale media. Zowel de vragen als de antwoorden moeten kunnen rijpen. Veel van wat je in de sociale media leest, is ingegeven door emoties, zijn impulsieve reacties. Er wordt te veel geoordeeld en veroordeeld zonder dat men de tijd heeft genomen om er eens eerst goed over na te denken en links en rechts informatie en advies in te winnen.

Mensen laten zich ook te gemakkelijk opjuten of uitdagen en dat speelt natuurlijk in de kaart van volksmenners en populistten, fake-news-verspreiders en bedenkers van complottheorieën. De sociale media zijn dan ook wel de slechtst denkbare media geworden om de waarheid te achterhalen en toch zijn zovele mensen eraan verslaafd geworden. Influencers lijken wel de nieuwe profeten. Ze verkondigen hun eigen gelijk zoals de bijbelse profeten Gods Woord verkondigen. Het grote verschil is wel dat de woorden van de bijbelse profeten pas achteraf werden genoteerd!

6. Voor elke moslim is er geen twijfel mogelijk: de koran bevat de woorden van God, zoals die door de engel Gabriël aan Mohammed werden gedictieerd. Die opvatting ontstond omdat in die tijd ook over de bijbel zo werd gedacht. Men was een ketter indien men zou beweren dat de bijbel door mensen werd geschreven. Dat heel wat feitenmateriaal dat de bijbel ons aanreikt eigenlijk historisch onjuist is, is een vrij recent inzicht. Er zullen natuurlijk altijd mensen zijn die aan de woorden blijven plakken en bewijzen zoeken voor wat de bijbel als historisch doet uitschijnen. 'Maar als het dan niet waar is wat in de bijbel staat, wat hebben we er dan aan?' vragen die mensen zich dan af. Zij hebben niet begrepen dat iets ook waar kan zijn zonder dat het letterlijk waar is!

De bijbel is voor mij juist zo 'n fascinerend boek omdat er áchter de woorden zoveel

waarheid en schoonheid schuilgaat. Maar laat ik me toch ook haasten om te zeggen dat héél wat bijbelse woorden zelf ook die waarheid en schoonheid bevatten; die zitten niet altijd verborgen! Als je je maar niet laat verleiden om alles letterlijk te nemen en niet naar de betekenis op zoek te gaan.

De bijbel is eigenlijk niet één boek, maar een verzameling van meerdere boeken (Gr. Biblia = boeken). Je hebt de zgn. boeken van Mozes, de profetenboeken, een boek met psalmen, wijsheidsliteratuur, evangeliën, brieven enz. Die benader je niet allemaal op dezelfde manier. Het is een kwestie van de bijbelboeken juist in te schatten en ze dus zeker niet te beschouwen als geschiedenisboeken.

De bijbel lezen en interpreteren is niet evident, daarom wordt er ook nog altijd veel misbruik van gemaakt. Het fundamentalisme frustreert mij enorm, dat weet je ook uit mijn andere artikels. Ik wou dat ik ieder kon aanraden om zomaar in de bijbel te beginnen lezen, maar zo simpel is het niet. Lees op zijn minst eerst mijn bijbelinitiatie 'Op bijbelse gronden'. Je geniet meer van de bijbel na een inwijding, bv. een basiscursus, die door bekwame mensen wordt gegeven. Of je moet het geluk hebben van die Ethiopiër die onderweg naar huis Filippus tegenkwam, een van de mooiste verhalen uit het bijbelboek 'Handelingen der Apostelen'. Dat gaat zo:

Een engel van de Heer sprak tot Filippus: 'Ga op reis in zuidelijke richting, naar de weg die van Jeruzalem naar Gaza loopt.' (Dat is de woestijnweg.) En hij ging op reis. Nu was er net een Ethiopiër op de terugreis van een pelgrimstocht naar Jeruzalem; het was een eunuch, een hoge ambtenaar van de kandake, de koningin van Ethiopië, belast met het beheer van haar schatkamer. Hij zat in zijn reiswagen de profeet Jesaja te lezen. De Geest zei tegen Filippus: 'Ga naast die wagen lopen.' Filippus liep er snel naar toe, hoorde hem de profeet Jesaja lezen en zei tegen hem: 'Begrijpt u eigenlijk wel wat u leest?' Daarop zei hij: 'Hoe zou ik dat kunnen als niemand mij wegwijs maakt.' En hij nodigde Filippus uit om in te stappen en bij hem te komen zitten. Dit was het schriftgedeelte dat hij aan het lezen was: "Als een schaap werd hij ter slachting geleid, en als een lam dat stom is voor zijn scheerder deed hij zijn mond niet open. In zijn vernedering werd zijn oordeel weggenomen. Wie zal zijn afkomst beschrijven? Want van de aarde wordt zijn leven

weggenomen" (Jesaja 53,7-8). De eunuch richtte zich tot Filippus: 'Mijn vraag is over wie de profeet dit zegt, over zichzelf of over iemand anders?' Daarop begon Filippus te spreken en bracht hem, met dit schriftgedeelte als uitgangspunt, de goede boodschap van Jezus. Toen ze hun weg vervolgden, kwamen ze bij water. De eunuch zei: 'Kijk, water! Wat is er tegen dat ik gedoopt word?' Hij liet de wagen stilhouden en beiden gingen ze het water in, Filippus en de eunuch, en hij doopte hem. Toen ze uit het water kwamen, nam de Geest van de Heer Filippus ineens weg. De eunuch zag hem niet meer; hij vervolgde zijn weg met vreugde (Hnd 8,26-39).

De bijbel heeft van jongs af aan ook mijn godsbeeld gevormd. Het spreekt vanzelf dat mijn huidige godsbeeld heel anders is dan dat van toen ik twaalf jaar was. Tenminste, dat is voor mij vanzelfsprekend, want spijtig genoeg zijn er ook vele mensen, gelovigen en niet-gelovigen, die zich vasthouden aan een kinderlijk of verouderd godsbeeld, dat geen kritische reflectie doorstaat. Een gezond godsgeloof veronderstelt evenwel een gezond godsbeeld.

We weten van de tien geboden dat we van God geen beelden mogen maken (Ex 20,4), maar in ge-

dachte kunnen we niet anders, omdat een mens taal en beeld nodig heeft om te kunnen denken en communiceren. Wat we wél moeten beseffen is dat ons beeld van God niet hetzelfde is als God zelf. Er zijn nogal wat mensen die het geloof in God afwijzen omwille van een bedenkelijk godsbeeld. Het is niet omdat je voor jezelf een verkeerde voorstelling van God maakt of die ergens hebt opgepikt, dat God zelf niet kan bestaan!

Zo struikelt men nogal gemakkelijk over het concept 'opperwezen', alsof dat de enige manier is om over God te denken. Wel, ik denk nooit over God als over een opperwezen. Wie zo denkt probeert God in te passen in een eenzijdige ordening die al te menselijk is en geen ruimte laat voor de bredere symbolische werkelijkheid waar het in het religieuze denken om gaat. Ook de bijbel zelf bezondigt zich aan het al te menselijk invullen van God, wat ook normaal is, maar waar we als bijbellezers ons wel bewust van moeten blijven.

Zelf zal ik in liturgie en verkondiging ook woorden gebruiken die een verregaande invulling zijn, maar die in die context wel gepast is, vermits het alternatief zwijgen is. Het zou nochtans goed zijn indien we wat

Het zou goed zijn indien we wat meer zouden zwijgen over God, maar soms kan je niet anders en móet je zelfs spreken.

Hoe gemakkelijk kan het zijn? Merk op dat Filippus a.d.h.v. een oudtestamentische profetentekst Jezus begint te verkondigen. Dat kan omdat christenen in die teksten Jezus hadden herkend, ook al had de profeet Jesaja geen Jezus in gedachten toen hij (of iemand na hem) ze schreef! Hoe en of dat wel kan is een kwestie die bestudeerd moet worden door iemand die zich in de bijbel wil verdiepen. Die verdieping is iets dat mij, zoals de eunuch, veel vreugde geeft onderweg! Daarom wil ik ook niet liever dan anderen daarin te laten delen, hen ook enthousiast te maken voor de bijbel. Enthousiast maar niet fanatiek weliswaar!

De bijbel is wel degelijk Gods Woord en NIET Gods woordEN. Woorden zijn per definitie menselijk en tijdelijk. Maar als we erin slagen om doorheen de mensenwoorden Gods Woord te achterhalen, dan is dat een hartverwarmend gebeuren, zoals ook de zgn. Emmaüsgangers hebben ervaren (Lc 24,13-35).

7. Je zou de bijbel vanuit een louter literaire belangstelling kunnen lezen, zonder je ooit de vraag te stellen welke de boodschap is die doorheen deze woorden tot ons komt. Ook dan is de bijbel een boeiend boek. Toch is het vooreerst dé bron om het joods-christelijk gedachtegoed te leren kennen. Hoe meer je vertrouwd wordt met de bijbel, hoe meer je ervaart dat vele van die teksten telkens weer tot nieuwe inzichten leiden. Hoe zou ik anders op zon- en feestdagen doorheen de jaren over dezelfde teksten nieuwe homilies kunnen brengen?

meer zouden zwijgen over God, maar soms kan je niet anders en móét je zelfs spreken. Mijn leidraad daarbij is het verlangen om God zoveel mogelijk God te laten zijn en Hem /Haar niet te bedelven onder een hoop adjectieven. Op die manier ben je algauw bezig met God aan je godsbeeld aan te passen, iets wat trouwens gebeurt in o.a. de Roomse geloofsleer en officiële liturgische boeken.

Zo laat het hele dogmatische denken geen geloofsgroei toe, vermits een dogma per definitie het eindpunt is van die potentiële groei. De bijbel én de geschiedenis tonen aan dat er wel degelijk vernieuwend denken over God mogelijk is, maar dat die dikwijls stoot op het onbegrip en de angst van de godsdienstige leiders. Dat heeft al voor heel wat ellende gezorgd en de herinnering daaraan dragen wij mee als ballast en als smet op ons blazen.

Christenen zijn niet altijd zo christelijk, omdat het nu eenmaal mensen zijn die fouten maken en niet altijd bereid zijn om hun fouten toe te geven. De georganiseerde godsdienst zal dat spijtig genoeg onvoldoende willen erkennen. Toch is dat alles geen reden om het bestaan van God te ontkennen en het geloof als achterlijk af te doen.

Het is ook goedkoop om te beweren dat godsdiensten oorzaak zijn van alle kwaad. Ik hoor dat te vaak beweren en ik begrijp ook waar dat vandaan komt. Het zijn dan ook vooral de excessen die de media-aandacht

halen. Het is niet het wezen van de godsdienst waarover mensen informatie ontvangen, maar wel waar de godsdienstige mens faalt en in naam van God bokkensprongen maakt en kemels schiet. Het is dan ook vooral uit angst dat men zich van godsdiensten afkeert of omdat men het onderscheid niet maakt tussen het sputterend godsdienstig apparaat en het eigenlijke geloof.

Jesus die de blinde Bartimeüs bij zich roept en hem vraagt: 'Wat wilt gij dat ik voor u doe?' en niet 'Ik zal u zeggen wat gij moet doen!' (Mc 10,46-52), dat hoort bij het wezen van het christelijke gedachtegoed. Het was uiteraard het verlangen van Bartimeüs om te kunnen zien. Van zodra hij zijn zicht terug kreeg, volgde hij Jesus op zijn weg.

Aan de basis is de kerk zich altijd bewust geweest van haar zending, maar aan de top heeft zij zich vanaf het begin ontwikkeld als een instantie die de enige echte waarheid moest bewaken en bewaren. Natuurlijk word je dan bang dat je die zult kwijtspelen en ga je verkrampen in je zending. Het instituut is niet over de hele lijn verkrapt – zij kan in haar spreken over bepaalde thema's ook heel profetisch zijn – maar op nogal wat concrete punten is zij onverbiddelijk geworden. Zo blijven er steeds meer Bartimeüsen in de kou staan!

8. Ik ben in een katholieke omgeving opgegroeid en dat heeft wellicht het vormen van

mijn geloof vergemakkelijkt. Heel wat andere mensen die katholiek werden opgevoed, zijn geleidelijk uit die sfeer weg gegroeid of hebben zich abrupt afgescheurd n.a.v. een concrete gebeurtenis. Sommige van hen hebben daarbij ook het geloofsgoed weggesmeten, anderen hebben er in een of andere mate toch iets van bijgehouden. Dat zijn dan bv. de mensen die nog hun kinderen laten dopen of voor de kerk huwen zonder verder enigermate kerks te zijn.

Deze mensen durven sommige waarden nog als christelijk benoemen en kunnen sommige evangelieverhalen nog naar waarde schatten. Hun geloof in God is doorgaans niet uitgesproken. Zij menen dat er mogelijk ergens toch 'iets' is. Dat 'ergens' is ver weg, maar kan in sommige omstandigheden toch even heel dichtbij lijken. Het hangt af van hun spirituele gevoeligheid.

Het woord 'spiritueel' wordt spontaan door nogal wat mensen verbonden met het rijk der geesten en spoken. Die associatie moet natuurlijk eerst van tafel worden geveegd vooraleer we over spiritualiteit kunnen spreken. Ik ben ervan overtuigd dat er heel zinvolle gesprekken kunnen worden gevoerd over spiritualiteit met zowel gelovigen als niet-gelovigen en alle andere zoekende zielen. Het gaat daarbij tenslotte over de zin van het leven, over waardenbesef, over engagement, over levensbeschouwing, met God of zonder God.

Het spoor van de spiritualiteit brengt ons dichter bij elkaar, als we tenminste bereid zijn om naar elkaar te luisteren én te leren van elkaar. In mijn inbreng in dergelijk gesprek zou ik het hebben over hoe ik God ervaar als immer Aanwezig en hoe het evangelie mij inspireert in mijn levenskeuzes. Maar ook hoe ik mijn geloof niet als iets privé beleef, maar als een gemeenschapsgebeuren. Geloven doe je samen met geloofsgenoten en samen kan je dan iets betekenen voor de bredere gemeenschap waarin je leeft en vooral voor de zwakkeren daarin.

Dat is het drama van de vergrijzing die we momenteel doormaken onder de kerkgangers. We hopen natuurlijk op een kentering, maar voorlopig lijkt het op vele plaatsen niet langer haalbaar om voldoende mensen te motiveren om vanuit een gezamenlijke spiritualiteit iets te betekenen voor andere mensen. Het is juist in concrete daden van liefde en rechtvaardigheid dat God aan het

licht komt. Wat heb je aan een levensbeschouwing die enkel een beschouwing is en niet tot een engagement leidt?

Natuurlijk worden er wel initiatieven genomen links en rechts die tot mooie resultaten leiden, maar vaak zijn die geen lang leven beschoren omdat ze niet diepgeworteld zijn in een dragende spiritualiteit (vgl. Mc 4,5v. 16v). Vrijwilligers vinden voor een langdurend project vanuit een samengedragen visie is niet gemakkelijk in deze tijd. Mensen vinden om te protesteren voor een halve dag is niet moeilijk, maar mensen vinden om mee te bouwen aan een betere wereld (of toch een stukje ervan), dat is veel moeilijker. Daarom moeten we investeren in netwerken enerzijds en een eigentijdse spiritualiteit anderzijds. Als dat een spiritualiteit is waarin plaats is voor het symbolische denken en voor een verscheidenheid die het goddelijke niet uitsluit, dan bestaat de mogelijkheid dat er iets nieuws kan groeien. De vraag is echter hoe we daartoe komen?

9. Het eigene van het bijbelse scheppingsverhaal is dat het gericht is op het creëren van levensruimte voor de mens, opdat de mens volop mens kan worden. En opdat de mens niet zou denken dat hij binnen zijn domein dingen kan vinden die hij als goddelijk kan beschouwen, heeft God (volgens de gedachtegang van de schrijvers) op de eerste twee dagen scheidingen aangebracht tussen het licht van de goddelijke waarheid en het goddelijke domein enerzijds en dat van de aardse duisternis en haar verwoestende wateren anderzijds.

De mens krijgt volop vrij spel, maar dat houdt wel in dat hij verkeerde keuzes kan maken en zich van alles in het hoofd haalt. Zo stellen we het volgende vast: zoals God de mens mens laat zijn, zo laat echter de mens God niet zomaar God zijn. De mens kan het niet laten om God neer te halen tot in zijn

Indien we tijdig investeren in oecumene en interreligieuze samenwerking, dan kunnen we de neerwaartse trend stilaan ombuigen en een nieuwe spiritualiteit doen groeien die God wél God laat zijn!

eigen domein en dus eigenlijk zijn eigen goden of godsbeelden te maken. Ook de bijbel getuigt daar volop van. Neem nu Abraham, die de vele goden van zijn volk afwijst en in de plaats daarvan een nieuwe god creëert. Net zoals ook farao Achnaton deed. De god van Abraham wordt dan later de exclusieve God van het joodse volk. De christenen zullen dat nog later opentrekken zodat allen die in de bijbelse God geloven zich mogen herkennen in het tot metafoor geworden 'Israël' en 'Jeruzalem'.

Die joods-christelijke God – die ook door de Islam werd overgenomen – wordt in de geschriften overladen met allerlei adjectieven en menselijke kenmerken. We mogen dat als normaal beschouwen, maar we mogen er niet in blijven steken, zoals toch al te veel gebeurt! Elk van deze Abrahamitische godsdiensten meent de enige juiste kijk op de ene God te hebben en durft zelfs te beweren dat God zelf die aanspraak bevestigd heeft.

In het christendom heeft men op dit gebied wel al een hele evolutie doorgemaakt, zodanig dat vele moderne opvattingen nu dwars staan op de aloude stellingen van de officiële geloofsleer. De angst voor vernieuwing en hervorming is echter zeer groot en zal wellicht leiden tot een nieuw schisma of het volledig uitdoven van geloofsgemeenschappen in onze gewesten. Mogelijk blijven nog enkele kleine kernen van traditionalisten bestaan die nog een tijdje een kleinburgerlijke karikatuur van het christendom in leven houden en altijd maar "zonde, zonde!" roepen ...

Indien we echter tijdig investeren in oecumene en interreligieuze samenwerking, dan kunnen we de neerwaartse trend stilaan ombuigen en een nieuwe spiritualiteit doen groeien die God wél God laat zijn! In die samenwerking wil ik ook liefst de vrijzinnigen en allen die God gewoon níét laten zijn betrekken, want zoals ik eerder al aangaf zijn ook zij 'religieus' en zinzoekend en soms zelfs Godzoekend!

Als het blijkt dat je bakker een pedofiel is dan ga je misschien naar een andere bakker, dan ga je toch niet ophouden met brood te eten!

Gesprekken tussen gelovigen en niet-gelovigen kunnen heel boeiend zijn, in zoverre er geen vooroordelen in het spel zijn. Als christen droom ik ervan om niet langer door andersdenkenden in een verdachte hoek geduwd te worden. Ik ben het soort pluralisme beu dat bepaalt dat alles mag gezegd worden in het publieke domein, zolang het maar niet godsdienstig getint is. Dat is geen pluralisme, dat is discriminatie!

Alhoewel christenen aan de basis liggen van de moderne westerse beschaving, toch mag niet hardop worden gezegd dat die westerse waarden christelijk zijn. Dat kan ook niet anders als je de geschiedenis ernstig neemt! Wees blij dat het christelijke waarden zijn of anders zouden we mensenoffers nog normaal vinden en het ziet ernaar uit dát we die ook meer gaan aanvaarden, gelet op de vele verkeersdoden en zelfdodingen bv. die wijzen op een falend waardenbesef en prioriteitenstelsel in de samenleving. Er heerst bovendien een fundamenteel onbehagen dat een nieuw soort fundamentalisme voedt en de verrechtsing vrij baan geeft, waarmee men dan toch lijkt te kiezen voor een anderswaardensysteem, maar is het wel een keuze ...?

Godsdiensten die gebukt gaan onder een ballast van eeuwen moeten het aandurven om die de plaats te geven die hem (de ballast) toekomt, met name de geschiedenis. Het zou de dialoog zeer ten goede komen! De vraag is natuurlijk wat we als ballast beschouwen en wat we als waardevol moeten meenemen en dat is omwille van de verscheidenheid geen gemakkelijke discussie. We moeten het eens worden over de gehanteerde criteria en ik vrees dat dit voorlopig niet zal gebeuren. Wat niet hoeft te verhinderen dat men aan de basis wél tot een vruchtbaar overleg komt! We leven al zo lang naast elkaar in een schijnheilige verdraagzaamheid, dat het hoogtijd wordt om elkaar niet alleen beter te leren kennen, maar ook meer te leren waarderen.

Er zijn in elk geval meer punten van overeenkomst dan we geneigd zijn om toe te geven. Ook tussen gelovigen en niet-gelovigen! Elke godsdienst en elke levensbeschouwing kan zijn eigenheid behouden, we moeten alleen die eigenheid durven bijsturen. Kijk eens (op volgende bladzijde) hoe dat Heilig-Kruiskapelletje in Deurne-Centrum, op de oever van de Schijn, gezellig tegen een centrum van vrijzinnigheid aanschurkt, dat hoeft toch niet slechts schone schijn te zijn!

10. Het bedroeft mij telkens ik verneem dat iemand al dan niet formeel de kerk verlaat. Het doet mij denken aan een echtscheiding waarbij de partners elkaar loslaten omwille van het niet meer aanvaarden van elkaars tekorten. Natuurlijk heeft het kerkinstituut tekorten en ook die bedroeven mij zeer, maar de kerk is zoveel meer dan dat. Als het blijkt dat je bakker een pedofiel is dan ga je misschien naar een andere bakker, dan ga je toch niet ophouden met brood te eten! Waarom kunnen we dan niet aanvaarden dat 'onze moeder de heilige kerk' niet zo heilig is als zij pretendeert te zijn. Je gaat er toch gewoon van uit dat zij niet perfect is!

Mijn kritiek op de kerk is voor mij juist een van de redenen waarom ik priester ben geworden, want je kan best van binnenuit aan verandering werken. Het is natuurlijk ook een roeping en in mijn geval heb ik die begrepen als een kans tot vernieuwing en hervorming. Ik heb nog geen wereldschokkende (of kerkschokkende in dit geval) dingen kunnen realiseren, maar in zoverre het van mij afhangt heb ik zelf altijd wel voor een kerk gestaan die liefdevol en geloofwaardig is. In dit land is ook niet alles zoals het zou moeten zijn, maar dat is geen reden om te emigreren.

Ik geloof dat je meer consequent bent door te blijven dan door weg te gaan. Als je natuurlijk vol vooroordelen zit en alleen maar de negatieve kanten wil zien bij de ander – in dit geval de kerk – dan is het veeleer haat dat je motiveert, dan regeert de duisternis en wordt het goede niet belicht. Motivaties om de kerk te verlaten zijn trouwens zelden zuiver. De aanleiding is meestal de spreekwoordelijke druppel, een excuus waarmee je je keuze geloofwaardig wil maken.

De meeste (jonge) mensen die ik ontmoet, voelen zich niet tot de kerk aangetrokken, maar hebben wel een spirituele honger. Zij willen wel even op het aanbod van de kerk ingaan wanneer ze kiezen voor een huwelijk of een doopsel of een uitvaart, maar op een of andere manier is de kerk waarmee ze zo in contact komen voor hen niet dezelfde als de kerk die haar hoofdkwartier in het Vaticaan heeft. Ze hebben gelijk, al zou het niet mogen dat er een verschil is tussen basis en top (al beschouwt die top zichzelf wel als de dienaren van de dienaren!) en de lokale kerk meer van het evangelie uitstraalt dan het instituut.

We zouden ons eigenlijk niet zo druk mogen maken over dat instituut. Sommigen voegen daar dan aan toe: we hebben de kerk toch niet nodig, maar dan vergissen ze zich.

Want nog maar eens: dé kerk is meer dan het instituut. Dé kerk is vooral 'het volk van God onderweg', zoals het tweede Vaticaans concilie het heeft omschreven. De kerk is vooral een geloofsgemeenschap, zowel wereldwijd als lokaal. Zonder die gemeenschap kan een christen niet ten volle zijn geloof beleven. Dat is niet voor iedereen even evident en daarom wil ik het dan ook benadrukken.

Ik zei het hoger al; [geloof] kan niet enkel een beschouwing zijn, het moet ook in daden worden omgezet en het moet ook in samenkomsten worden gevoed en gevierd. De gedachte dat geloof een private aangelegenheid is, is onzin! Het spreekt vanzelf dat er een persoonlijke dimensie aan is, die heel belangrijk is, maar uiteindelijk gaat het wel om een betere wereld en die realiseer je niet in je eentje! Het is in dat proces dat God zich manifesteert (of welk werkwoord je hiervoor dan ook wilt gebruiken – geen een voldoet).

Net zoals de kerk niet perfect is, zo zijn ook de meeste gelovigen niet perfect en zo zijn er ook gelovigen die geloven om de verkeerde reden of die op die manier de realiteit van het bestaan willen ontvluchten. We moeten hen met mildheid benaderen, maar we moeten hen niet tot voorbeeld nemen. Dat is trouwens ook een van de redenen waarom je best samen je geloof beleeft: zo vul je elkaar aan. Ik heb niet voor niets ooit een kerklied geschreven dat, waar het bekend is, graag gezongen wordt en dat als refrein heeft:

*Samen is het sleutelwoord
dat we voortaan door hem aangespoord
hier beamen als ons nieuw akkoord
en ons kiezen doet voor wie het leven
leven wil.*

Individuele gelovigen kunnen ons inspireren, maar ze mogen niet de reden zijn waarom we ons van geloof of kerk afkeren. Er zijn goede bakkers en er zijn minder goede bakkers (om dat beeld nog maar eens te gebruiken); die laatsten leveren niet het bewijs dat taarten niet lekker zijn!

Het onbehagen waarvan ik eerder sprak is gewoon een synoniem van angst en angst is altijd een slechte raadgever. Ja, goed, angst belet je ook om stomme dingen te doen die levensbedreigend zouden kunnen zijn. Maar dat terzijde is het doorgaans geen goed idee om je door angst te laten leiden. In wezen is geloof de tegenhanger van de angst. Geloof in de breedste zin van het woord, maar ook geloof in God, want zijn aanwezigheid zorgt er juist voor dat je nooit ergens alleen voor

*Er is meer God dan we denken
en er is minder God dan we denken.*

staat. Mensen die zich door hun angsten laten leiden, maar toch menen gelovig te zijn, moeten hun geloof toch eens ernstig evalueren.

Wat te doen, echter, met theofoben (die bang zijn voor God en godsdienst)? Waarom zijn zij bang? Omdat ze het niet begrijpen? Omdat ze er geen vat op hebben? Omdat het niet past in hun wereldbeeld? Het lijkt mij dat velen die zich van God en godsdienst afkeren, dat doen uit angst. Bewust of onbewust. Zéppen dat God niet bestaat of dat hij dood is, dat is gemakkelijk, dat is 'normaal' in deze tijd, maar echt gelóven dat Hij niet bestaat, daarvoor moet je een zwaar fundamentalistische vrijzinnige zijn! De meeste atheïsten immers overtuigen zichzelf van hun gelijk met rationale argumenten, waardoor ze de schijn van een gezond ongeloof kunnen ophouden, vooral voor zichzelf. Ze ontkennen hun angst voor het transcendente en het numineuze door de werkelijkheid af te bakenen volgens hun normen. Geloven dat er daarbuiten nog iets bestaat moet ondraaglijk voor hen zijn.

God heeft het hen natuurlijk ook niet gemakkelijk gemaakt, door *from day one* het goddelijke meteen uit de meetbare werkelijkheid te halen. Godsdiensten hebben zich spijtig genoeg bezondigd aan het binnenbrengen van als heilig beschouwde elementen die het zuiver zicht op God vertroebelen. Van heiligenbeelden tot heilige koeien wordt ons profane bestaan besproeid met een schijn van goddelijkheid die eigenlijk enkel maar verwijzend is. En ja, het is goed dat er verwijzingen zijn naar het goddelijke, maar laten we ze vooral niet verwarren met het goddelijke zelf! Maar, ach, het gebeurt volop, waardoor onze ongelovige broeders en zusters met de vinger gaan wijzen naar al dat schijnvertoon dat ze op één lijn zetten met God zelf.

Er is meer God dan we denken en er is minder God dan we denken. Laten we leren het onderscheid te maken tussen het goddelijke dat we voor onszelf hebben gecreëerd en het goddelijke dat ons overstijgt. Dan kunnen we nog eens klappen ... (Deurne, juni 2021)